

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Габриела Белова Белова-Ганева - ръководител на катедра „Международно право и международни отношения”, заместник-декан на Правно-историческия факултет на Югозападния университет „Неофит Рилски”, професор в ПН 3.6 Право (Международно право и международни отношения)

върху научните трудове, представени за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент”, по професионално направление 3.6. Право (Конституционно право), обявен от Нов български университет в ДВ, бр. 41 от 18.05.2021 г., с единствен кандидат гл. ас. д-р Деяна Димитрова Марчева.

I. Оценка за съответствие с минималните национални изисквания и изискванията на Нов български университет

В конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент”, обявен от НБУ в ДВ, бр. 41 от 18.05.2021 г., в законоустановения срок са представени документи за участие от гл. ас. д-р Деяна Димитрова Марчева. От тях е видно, че кандидатът изпълнява минималните национални изисквания по Закона за развитие на академичния състав в Република България, както и допълнителните изисквания на Нов български университет за заемане на академичната длъжност „доцент“ по професионално направление 3.6. Право.

Д-р Деяна Марчева е представила диплома № СУ 2011 - 77 / 23.12.2011, с която удостоверява, че е придобила образователна и научна степен „доктор“ по право. В настоящия конкурс тя участва с монография от 2021 г. със заглавие „Конституционният принцип на правовата държава. От таблицата за индивидуална оценка и приложенията към нея се вижда, че тя е заемала длъжността „главен асистент” в Нов български университет повече от две години. Изпълнено е и изискването на закона да няма доказано плагиатство в научните трудове на кандидата. Представени са достатъчно доказателства, че академичната, учебна, обществена и административната дейност на кандидата отговарят на изискванията по чл.2б от ЗРАСРБ, а също и по чл. 58, ал. 1 от Наредбата за развитие на академичния състав в НБУ.

Кандидатурата на гл. ас. д-р Деяна Димитрова Марчева съответства на минималните национални изисквания и изискванията на Нов български университет, като по редица показатели представените материали значително надхвърлят необходимия брой точки.

II. Научно-изследователска дейност и резултати

В обявения в ДВ, бр. 41 от 18.05.2021 г. конкурс за „доцент“ по конституционно право д-р Деяна Марчева участва с монографичен хабилитационен труд, както и двадесет и една статии, писани през периода 2013-2020 г. Нито един от представените в конкурса материали не повтаря тези за придобиване образователната и научна степен „доктор“.

Съгласно изискването на чл. 24, ал. 1, т. 3 от ЗРАСРБ е представен публикуван монографичен труд на тема: „**Конституционният принцип на правовата държава**“. София: Изд. на НБУ, 2021. ISBN 978-619-233-145-0. Той е в обем от 429 с., вкл. библиографията, указател на основните използвани съкращения и резюме на английски език. Трудът представлява успешен опит за анализ и извеждане на теоретични и практически изводи относно конституционния принцип на правовата държава в различните му аспекти, в различни времеви периоди от развитието на човечеството, а също така и в България при действието на четирите приети досега конституции. Авторката изяснява ограниченията на традиционния исторически подход и обосновава необходимостта от генеалогичен подход към идеите на правовата държава.

Научното изследване отговаря на всички утвърдени изисквания в традицията на българската правна наука – добра вътрешна структура; логичност и последователност на изложението; извеждане и аргументация на авторовите тези. Монографичният труд представлява безспорна научна новост.

Приносен момент на монографичния труд представлява анализът на приемането на КРБ от 1991 г. и изясняването в какъв научен контекст се появява конституционният принцип на правовата държава и защо е необходим нов критически проект, който ясно да я разграничи от социалистическата законност. Същевременно добросъвестно са систематизирани основните идеи в правната литература от края на 80-те и началото на 90-те години на ХХ век, посветени на т.нар. социалистическа правова държава.

С оригиналност се отличава анализът на авторката на конституционноправната литература след приемането на КРБ от 1991 г., както и направеният извод, че до края на 90-те години на ХХ век принципът по чл.4, ал.1 КРБ се тълкува нееднозначно, като се очертават два основни прочита – принцип на законност и принцип на правовата държава.

Безспорен научен принос представлява и анализът на практиката на Конституционния съд на Република България (КС) по прилагане на принципа на правовата държава, като е разграничен подходът на КС до Решение № 1/27.01.2005 г. по к. д. № 8/2004 г. и след него. Авторката критично разглежда подхода в юриспруденцията на КС конституционният принцип на правовата държава да се свежда до сбор от формални и материални елементи, така че на заден план остава разбирането за правото като антипод на произвола и ограничение на властта. Посочени са ключови аспекти на правовата държава, които все още не са обсъждани в практиката на КС – наличието на ефективни правни средства за защита на всяко индивидуално право, възможността на съдилищата да осъществяват съдебен контрол върху нарушаването на принципа на правовата държава от публични органи. Именно тези авторови разсъждения са в унисон с постановката в правото на Съвета на Европа и на Европейския съюз за разграничение между: от една страна, институционалните или процедурни изисквания, като контрол върху конституционособразността на законите, като цел, която всяка държава, желаеща да бъде правова, трябва да постигне; и, от друга страна, материалните изисквания, които изискват същността на правните норми, прилагани по отношение на частноправните субекти, да съответстват на определени идеи, като например, правата на човека (Резолюция 1594 от 23.11.2007 г. на Постоянната комисия на ПАСЕ). Неслучайно, върховенството на правото е една от основните ценности на ЕС. След като достигна до заключението, че е необходим инструмент, който да се справя със заплахите за върховенството на правото, Европейската

комисия през 2014 г. приема рамка, в съответствие с която се задейства процедура по член 7 от Договора за Европейския съюз срещу държава-членка, като най-строгото наказание при подобен случай е преустановяването на нейните права за гласуване.

Обърнато е внимание и на основните нарушения на принципа на правовата държава от българския законодател, изтъкнати от КС в рамките на конституционния контрол. Изведена е идеята, че през XX и XXI век публичната власт умножава и усложнява своите институции, а оттам и „вратичките“ за заобикаляне на познатите ограничения, които правото ѝ налага, а това от своя страна изисква разширяване и уплътняване на гаранциите за правовата държава като се акцентира върху справедливия процес, правата на човека, информация и информационните технологии и т.н.

Изключително убедителен е и анализът на злоупотребите с понятието за право в нацистките дебати за Rechtsstaat, включително опитите за конструкция на „национална“ и „националсоциалистическа“ правова държава.

Не следва да бъде подминавано и акцентирането от автора върху първото представяне на идеите на правовата държава в издадената от анонимен съставител Правист книга „Право, правова държава, правосъдие, правосъзнание“ (1920 г.) и основните акценти в нея.

По показателите в група Г, където изискуеми са 100 точки, са представени публикации от кандидата, формиращи 205 точки. Всички статии, които са приложени за рецензиране са насочени към проблеми на конституционното, административното право и правото на Европейския съюз, като повечето от тях са със самостоятелен научен принос извън монографичния труд. Но всички те показват целенасочената научна дейност на гл. ас. д-р Деяна Марчева, която заслужава висока комплексна оценка. Цялостната творческа продукция доказва една последователност в научните и педагогическите усилия, въз основата на по-широк тематичен кръг от интереси и оригинална изследователска методология. Не може да не бъде подчертано, че диапазонът на изследванията е разположен в няколко различни направления и обхваща различни аспекти на правата на човека, проблеми на административното право, администрацията и административния контрол в ЕС, правната рамка на изпълнението на бюджета в ЕС, независимия европейски прокурор и др. (публикации № 4, 8, 10, 13, 14, 17, 18 и 19).

Особено внимание заслужава статията „Правата на човека като конституционен принцип на правото на Европейския съюз“ (№ 8 от списъка с публикациите), в която се застъпва, че Европейският съюз се основава на принципа на защита на основните права, който илюстрира общия процес на развитие на конституционната рамка на ЕС. Предизвикателство пред ЕС обаче се оказва присъединяването към ЕКПЧ, което все още не се е случило. Безспорно актуален и приносен характер има и публикацията в съавторство под № 10 от представения списък - „Независимият европейски прокурор“.

По показателите от група Д - изискуеми са 50, представени за кандидата са 260 точки. Всички цитирания, представени за рецензиране, са от категорията цитирания в монографии и колективни токове с научно рецензиране, включително и на английски език. Гл. ас. д-р Деяна Марчева отговаря напълно изискванията на закона и по отношение на последната група наукометрични показатели.

III. Учебна и преподавателска дейност

Деяна Димитрова Марчева работи като асистент в НБУ от 2014 г., а като главен асистент от м. април 2016 г. От учебната 2015/2016 г. тя води упражненията по конституционно право и лекции по няколко избираеми учебни дисциплини в програма „Право“ на Нов български университет, включително „Сравнително конституционно право“, а също и предложените и разработените от самата нея курсове по „Административно право на ЕС“ и „Обществени поръчки, концесии и публично-частно партньорство“.

Съгласно анкетите за удовлетвореност на студентите на НБУ от курса „Упражнения по конституционно право“ за последните 10 семестъра, гл. ас. д-р Деяна Димитрова Марчева получава средна оценка Мн. Добър 4.44 (при максимална оценка 5.00).

В документацията по настоящия конкурс са представени разпечатани дидактически разработки на гл. ас. д-р Деяна Марчева по теми в курса „LAWN 217 Упражнения по конституционно право“, вкл. въпроси, диаграми, блок-схеми, таблици. Те демонстрират разнообразните методи, чрез които преподавателят подготвя своите студенти по конституционно право. Наред с това кандидатът работи допълнително със студентите на НБУ и в основания от нея кръжок „Право и литература“.

Кандидатът е участвала в организацията на две национални научни конференции през 2016 г. и 2020 г., като аз имам и лични впечатления от работата ѝ като организатор и съставител на сборника с докладите от „Научни четения в памет на Кристиан Таков „Предизвикателства към правото“ (2020 г.). Тя е един от инициаторите серията семинари „Права на човека“ на Нов български университет, на който от 2016 г. досега се обсъждат важни аспекти на практиката на ЕСПЧ, на защитата на бежанците и др.

Кандидатът полага усилия и допълнително да усъвършенства своите знания и умения, като участва в обученията за академичния състав, организирани от НБУ. Досието на кандидата в конкурса демонстрира, че кандидатът има активна учебна дейност, която изпълнява не само нормативните изисквания на закона, но и допълнителните критерии на Нов български университет за развитие на академичния състав.

IV. Административна и обществена дейност

В конкурсната документация са налице доказателства, че гл. ас. д-р Деяна Марчева изпълнява своите академични задължения и редовно участва в заседанията на департаментния съвет и на програмния съвет на департамент „Право“ на НБУ, спазва приемното си време и др.

От 2015 г. до 2017 г. тя е работила в администрацията на НБУ като програмен консултант, а след това остава ангажирана с програмата като член на Програмния съвет на програма „Право“.

Д-р Д. Марчева членува в Съюза на юристите в България и в Международното общество по публично право ICON-S.

Тя има и обществена дейност като преводач от английски език на академична правна литература, както е видно от представените доказателства по показател Ж.28 от таблицата за индивидуална оценка.

V. Лични впечатления от кандидата (ако има такива)

Познавам гл.ас. д-р Деяна Марчева от 2015 г., когато бяхме поканени и заедно участвахме в редица от дейностите по предефиниран проект № 3 „Укрепване на националните компенсаторни мерки за обезщетяване при твърдени нарушения на ЕКЗПЧОС и капацитета за изпълнение на решенията на ЕСПЧ” с бенефициент Дирекция ППРБЕСПЧ, Министерство на правосъдието, финансиран от Норвежкия финансов механизъм в рамките на ЕИП. Като част от дейностите по проекта през м. септември 2015 г. бе осъществено посещение от група експерти и преподаватели на Норвежкия център по правата на човека към Университета в Осло. Изключително впечатление ми направиха ерудицията и задълбочените познания на д-р Марчева в областта на правата на човека, практиката на ЕСПЧ, както и в материи, свързани с правото на Европейския съюз и международното право, което определено ѝ дава предимство при интердисциплинарни изследвания, обхващащи различни аспекти на публичното право.

Не мога да подмина и високото равнище на езикова подготовка на Деяна Марчева, която понастоящем ѝ дава възможност да се изявява и като преподавател по английски език за юристи. Бих искала също така специално да отбележа всеотдайността ѝ, с която работеше по подготовката и организацията (в пандемична обстановка) на научните четения в памет на Кристиан Таков „Предизвикателства към правото“ през миналата година.

Впечатленията ми от д-р Деяна Марчева биха могли да бъдат обобщени както следва: трудолюбива, дисциплинирана, вискателна към себе си; притежава широка обща култура и трайни научни интереси. Считаю, че д-р Деяна Марчева се отличава с рядко срещана колегиалност и етичност като изследовател и преподавател.

VI. Мнения, препоръки и бележки по дейността и постиженията на кандидата

Поради гореизложеното смятам, че д-р Деяна Димитрова Марчева покрива изискванията за заемане на академичната длъжност „доцент“. Изразявам своята **положителна** оценка за нейната преподавателска, учебна, административна и обществена дейност, както и за научните ѝ приноси в представения монографичен труд и останалите публикации, с които тя кандидатства в настоящия конкурс. Правя предложение до Научното жури да вземе положително решение и Академичният съвет на НБУ да избере гл. ас. д-р Деяна Димитрова Марчева на академичната длъжност „доцент” на Нов български университет в професионално направление 3.6. Право (Конституционно право).

Дата 20.08.2021 г.

Подпис: Г. Белова